

Statsforvalteren i Nordland

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
	Svein Einar Stuen, Marie Anette Amundsen	20220055	Martin Eggen	10.02.2022

Angående klagebehandlingen av reguleringsplan for Verholmen, Meløy

Statsforvalteren fremmet i november 2019 innsigelse til forslag til regulering av Verholmen. Som Statsforvalteren da fremholdt, må lokalisering av slike omfattende naturinngrep i utgangspunktet skje i områder som er lagt ut til industriformål i kommuneplanens arealdel. Verholmen ligger i et område uten tyngre fysiske inngrep, med stort potensiale både for naturmangfold, kunnskapsinnhenting (referanseområde) og naturopplevelser.

Innsigelsen ble senere trukket (21. april 2021), blant annet etter at kommunen oppfordret forslagsstiller om å komme med forslag til avbøtende tiltak, eller andre løsninger, som kunne medføre at innsigelsene fra Statsforvalteren kunne kvitteres ut. Dette fremkommer i brev fra Meløy kommune til Boarch Arkitekter AS datert 22. november 2019. Akvaplan-nivas tilleggsutredning *Sjøfugl ved Verholmen, Meløy kommune - befarung i vintermåned og drøfting av bruk gjennom ulike årstider (Akvaplan-niva, datert 4. mars 2020)* har bakgrunn i høringsinnspill fra BirdLife Norge (tidligere Norsk Ornitologisk Forening), der vi blant annet etterlyste et bedre kunnskapsgrunnlag om fuglers bruk av plan- og influensområde vinterstid.

BirdLife Norge klaget senere på godkjent reguleringsplan for Verholmen, en klage Meløy kommune ikke har tatt til følge. Klagen vår tok utgangspunkt i formelle feil og dårlig saksgang hos kommune, og vi bemerket at [reguleringsplanveilederen til regjeringen](#). 3.5.3 kravene til høringer, sier: *Kommunen skal, på bakgrunn av den ordinære høringen av planforslaget, ta stilling til om det er behov for tilleggsutredninger eller ytterligere dokumentasjon om bestemte forhold. Forslagsstiller eller kommunen skal sende eventuelle tilleggsutredninger på høring til de som har gitt uttalelse til planforslaget med konsekvensutredning med frist på minimum to uker.* BirdLife Norge og andre parter i saken fikk ikke tilleggsutredningen på høring, noe som vi mener kan ha hatt avgjørende betydning for sakens utfall.

Nå som Statsforvalteren får saken til klagebehandling, vil BirdLife Norge bemerke flere forhold oppmerksomheten bør rettes mot, og vi minner om at forvaltningsloven slår fast at klageinstansen kan prøve alle sider av saken og herunder ta hensyn til nye omstendigheter. Vi ber om at Statsforvalteren tar klagen til følge.

Overordnede naturverdier og planavklaring

Øyer og holmene Finnskjærvær, Skjærvær, Vesholmen, Verholmen, Beitålen, Luren, Storgørholmen, Litlgrønholmen mellom naturreservatene ved Valvær IBA (Important Bird and Biodiversity Areas) og Flatvær/Varkgaard består av unikt resterende skjærgårdslandskapet med intakte økosystemer. Hele

kysten er i større og mindre grad kulturlandskapspreget, men de små øyene her har lite bebyggelse og jordbruk. Hele dette området er spesielt viktig som rast, hekke-, myte og overvintringsområde for en rekke fuglearter. Store deler av området ligger også mer enn 5 kilometer fra inngrep i oversikten over inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) og er svært mangelfullt kartlagt. Som vi tidligere har påpekt ovenfor Statsforvalteren er dette eldre leveområder for hubro, og det pågår et arbeid for å reetablere hubro ved eldre hekkesteder. Da kan vi ikke først industrialisere leveområdene og forverre byttedyrtilgangen, inkludert sjøfugler. Hubro er ellers meget vare for forstyrrelser. Tidligere hekkebestand av hubro i Meløys skjærgård er estimert til minimum 10 par (Magnar Fagerli/Karl-Birger Strann pers. medd). For en slik forvaltningsrelevant art er det særlig viktig at føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven legges til grunn. Vi viser bl.a. til et nylig vedtak i en klagesak i Kommunal- og distriktsdepartementet, der departementet skriver: *Statsforvalteren vurderer at planlagt utbygging kan få vesentlig negativ effekt på Uttian-parets hekkesuksess på grunn av dårligere næringstilgang. Utfylling i sjøen kan påvirke strømforholdene i sundet og næringstilgangen til sjøfugl. Etablering av steinfylling kan gi økt forekomst av mink og økt predasjon på sjøfugl i området. Økt forstyrrelse fra båttrafikk og menneskelig aktivitet kan også ha negativ påvirkning på sjøfugl og hubro i området. Over tid kan det føre til at arten forsvinner fra Uttian-territoret. Det er svært stor usikkerhet knyttet til effektene av den planlagte utbyggingen og til den samlede belastningen for hubro. Fordelene ved tiltaket overstiger etter statsforvalterens vurdering derfor ikke ulempene, inkludert usikkerhet og føre-var-betraktninger¹.*

Planinitiativet er i strid med overordnede arealavklaringer. Pbl. § 12-3 slår fast at detaljregulering skal brukes for å følge opp kommuneplanens arealdel og eventuelt etter krav fastsatt i en vedtatt områderegulering. Bestemmelsens tredje ledd angir at private planforslag innholdsmessig må følge opp hovedtrekk og rammer i kommuneplanens arealdel og foreliggende områdereguleringer. Bestemmelsen tar sikte på å styrke den overordnede planleggingen etter loven. Lokaliseringen går imot lovens intensjon og samfunnets overordnede interesser om riktig plassering av inngrep. Her vil vi bemerke at Meløy kommune planlegger en revisjon om kommuneplanens arealdel, med oppstart i 2022. Det er naturlig å se på areal til landbasert oppdrett ifm. arealplanen. Kommunedirektøren i Gildeskåls forslag til kommunens planutvalg tar overordnet arealplanlegging på alvor i en lignende sak der (Feøya i Fleinvær): *Plan og eiendomsutvalget viser til at tiltaket innebærer et irreversibelt inngrep i et sårbart*

natur- og kulturlandskap som har nasjonal, regional og lokal verdi. Utvalget viser videre til saksutredninga og konkluderer med at de framlagte planene for utnyttelse av Feøya med stor sannsynlighet ikke vil være miljømessig forsvarlig, samt ha svært negativ påvirkning av fiskeriinteressene og for det lokale reiselivet. I tillegg anser utvalget at tiltaket vil være negativt for friluftinteressene og for beboere og besøkende i været; uten at det er lagt avgjørende vekt på dette nå. Utvalget oppfordrer søker til å vurdere andre lokaliteter for landbasert oppdrett i kommunen og gi innspill om dette ved revisjon av arealplanen. Plan og eiendomsutvalget fatter følgende vedtak:

- 1. Reguleringsplanarbeidet for Feøya avsluttes.*
- 2. Mulige områder for landbasert oppdrett vil være et tema i neste revisjon av kommuneplanens arealdel.*

¹ https://www.birdlife.no/innhold/bilder/2022/01/11/8505/reguleringsplan_for_uttian.pdf

Miljødirektoratet og Riksantikvarens beskrivelse av området i *Rapport M-12621 2019 Nasjonal ramme for vindkraft. Innspill fra Miljødirektoratet og Riksantikvaren til eksklusjonsrunde 3* er verdt å merke seg. Her underbygges også vår argumentasjon rundt hubro.

Forslag til areal som skal ekskluderes fra analyseområdet (eksklusjonsrunde 3)

Delområde	Beskrivelse & begrunnelse	Stikkord for eksklusjon
29-A	<p>Friluftsliv: Helgelandskysten er et viktig friluftslivsområde av nasjonal betydning. Helgelandskysten er perfekt for sykkelturner, toppturer og øyturer. Kajakk er et fremragende framkomstmiddel i skjærgården. Alle øyene gjør at det er mulig å padle langt uten å måtte krysse store havstreck. Grenser inntil friluftslivsområde ved Lomsdal-Visten som har nasjonal verdi.</p> <p>Landskap: Analyseområdet er stort og innehar stor diversitet, og omfatter mesteparten av Helgelandskysten. Her finner du omlag 10 000 store og små øyer, kritthvite strender, et yrende dyre- og fugleliv og både flate øyer og øyer med bratte fjelltopper som strekker seg rett opp av havet.</p> <p>Området har et høyt antall landskapstyper hvor også fåtallige landskapstyper i Norge er representert. Fåtalige og representative landskap finnes spredt i hele utredningsområdet. Vurdert opp mot områdestørrelsen er mangfoldet av naturlandskap også relativt høyt.</p> <p>Fugl: Utover de lokale verdiene, del av den overordnet fugletrekk-korridoren langs kysten, som også har viktige funksjonsområder innover land. Området inngår som en viktig del av hovedkorridor for fugletrekk vår og høst. Området har i tillegg viktige rasteområder for grågås og hvitkinngås, spesielt Dønna/Herøy. Dønna/Herøy/Tjøtta og øyene utenfor Nesna og i Meløy er videre hotspot-områder for rødlistede arter, herunder hubro, ærfugl.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Friluftslivsområde med nasjonal betydning - Landskapskvaliteter av stor verdi - Viktige funksjonsområder for trekkende og stasjonær fugl

Tilleggsutredning

Slik vi forstår Statsforvalteren var forslag til avbøtende tiltak medvirkende til at de trakk innsigelsen. Vi ber om at Statsforvalteren tar stilling til dette på nytt. I nevnte rapport konkluderer Akvaplan-niva med: *Det er høyst usikkert hvordan et landbasert oppdrettsanlegg vil påvirke sjøfuglbestandene under driftsperioden. Vurdering av ulike påvirkningsfaktorer viser at båttrafikk sannsynligvis er den viktigste og den mest sårbare perioden for påvirkning er myteperiode (juli og august).* Her er det verdt å bemerke at det ikke finnes noen juridisk bindende vedtak som ivaretar de avbøtende tiltakene.

Statsforvalteren i Trøndelag har nylig behandlet en utslippstillatelse etter forurensningsloven i sitt område (Sklinna). Søker fikk avslag på dette med bakgrunn i naturverdiene i området. Det er verdt å merke seg hvordan de konkluderer: *Kunnskapsgrunnlaget for overvintrende sjøfugl i Sklinna er mangelfullt og båttrafikk til og fra anlegget vil kunne fortrenge overvintrende fugl fra viktige områder.* Avslutningsvis viser de til at det er gjennomført svært få konsekvensanalyser eller studier for å belyse eventuelle negative effekter av akvakulturanlegg på sjøfugl. Men de skriver videre: *Etablering av akvakulturanlegg med tilhørende båttrafikk, vil kunne fortrenge mytende fugl fra viktige områder. Studier av effekter av båttrafikk viser at mytende ærfugl blir forstyrret når en middels stor fritidsbåt (36 fot) er 700 meter unna og at de flyktet når båten er ca. 180 m unna. Fuglene flyktet i gjennomsnitt 770 meter, og noen flokker viste tegn til å være forstyrret opptil 45 minutter senere. Vi viser her til at det er synet av båten som skremmer fuglene, ikke lyden.*

Vi hevder at kunnskapsgrunnlaget i saken er svakt, og at en føre-var-holdning etter naturmangfoldlovens § 9 må legges til grunn. En befaring på et par timer en vinterdag av personell med lav ornitologisk kompetanse er ikke tilstrekkelig til å fremskaffe ny kunnskap som tilsier at reguleringen kan godkjennes når eksisterende kunnskap er mangelfulle. Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) mytetellinger fra området er ikke inkludert, og vi gjør oppmerksom på at dette finnes.

Vurderingen av tallmaterialet i Akvaplan-nivas rapport er spekulativt, f.eks. på siland, der de vurderer antallet basert på ulike observasjoner med seks dagers mellomrom. Vi viser også til at både gråmåke nå er kategorisert som en truet fugleart (sårbar, VU), og at storskarv er nær truet (NT) på nye rødliste Artsdatabanken presenterte i november 2021.

Vår påstand er at rapporten om fugler i hekketiden er av samme kvalitet som tilleggsutredningen. Det samme påpeker Statsforvalteren i sitt høringsinnspill datert 15. november 2019: *Uttalelsen fra NOF viser også at det kan stilles spørsmål ved områdets funksjon for sjø- og våtmarksfugl er godt nok utredet til at kravet som er satt til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven er tilfredsstillt, jf. lovens §8. Forstyrrelser i vinterhalvåret kan også føre til redusert kondisjon i hekketiden, og konsekvensutredningen godgjøre ikke at områdets funksjon for fugl i sårbare perioder ikke blir redusert.*

Mangelfull utredning gjelder også områdets betydning og verdisetting som nåværende og fremtidig friluftsområde. Mange sentrale forhold er ikke vurdert, inkl. kartlegging og vurdering av påvirkning av annet areal i nærheten. Den nærmeste holmen, Vesholmen, ligger 100 meter unna. Ingen ilandstigning/kartlegging er foretatt der. Anlegget vil trolig også tiltrekke seg mengder med skarv. Konflikt mellom opprett og skarv og andre sjøfugler er allerede i dag betydelig mange steder. Videre går det flere oterstier til myrdammer (markerings/drikke/vaskeplass) over Verholmen, uten at dette er nevnt i rapportene. Her er det naturverdier som ikke er belyst, og som vil bli sterkt skadelidende av tiltaket samtidig som det opplagt er duket for konflikt.

Det skal monteres en rekke pumper for inntak av sjøvann, med tilhørende støy både under og over vann, med ukjent virkning for marint liv og sjøfugler. Det samme gjelder en rekke utslippspunkter av forurenset vann og avfall langs hele gruntvannsområde/sundet mellom Verholmen - Vesholmen - Luren. Området har en viktig funksjon som næringssøksområde for sjøfugl fra naturreservater og andre hekkeplasser i nærområdet. Vi kan ikke se at dette er et forhold som er belyst eller hensyntatt.

Som Statsforvalteren er godt kjent med settes det krav til kunnskap før beslutninger, og kunnskapsnivået må stå i stil med inngrepets karakter. Både naturmangfoldloven og forvaltningsloven (§17) er her relevant, [Miljødirektoratet skriver litt om krav til både konsekvensutredninger og kunnskap ved beslutninger i sin nye veileder 1914](#). Etter vår vurdering er ikke kunnskapen i tråd med kravene naturmangfoldloven og forvaltningsloven setter.

Ansvar for kvalitet på utredning ligger hos forvaltningen, som alltid skal foreta en grundig kvalitetssjekk av kunnskapsgrunnlaget.

Nasjonale forventninger og FNs bærekraftsmål

Da ideen om landbasert oppdrett først ble lansert, var vi i Birdlife Norge blant de første til å reagere. Den overordnede arealpolitikken, de katastrofalt dårlige konsekvensutredningene og naturens generelle rettigheter i Norge tilsier at en flytting av oppdrett opp på land bare øker presset på viktige marine våtmarker og leveområder for marine fugler og dyr. Mange av inngrepene i kommunene kan i seg selv virke ubetydelige, men mange små inngrep får til sammen store ringvirkninger. Selv om fugler, dyr og annet naturmangfold ikke forsvinner umiddelbart, svekkes gradvis livsbetingelsene over tid.

Arealforvaltningen i kommunene er sentrale for at nasjonale miljømål oppnås, nettopp fordi arealforandringer er den største trusselen mot naturmangfoldet. I de nasjonale miljømålene slås det fast at økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester, ingen arter og naturtyper skal utrykkes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres. Et representativt utvalg av norsk natur skal også tas vare på for kommende generasjoner. De nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging 2019-2023 gir klare føringer på at kommuner og fylkeskommuner identifiserer og tar hensyn til viktig naturmangfold, og at samlet belastning ilegges vekt.

Planforslaget vil *ikke* være et ledd i en bærekraftig utvikling av arealene på Helgeland, verken for liv på hav (bærekraftsmål 14) eller på land (bærekraftsmål nr. 15), med sine delmål (se disse²). I bærekraftsmål 8 er det presisert at man skal arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljøødeleggelser, og det presiseres en forventning om at de utviklede landene, som Norge, går foran. Det er et grunnleggende prinsipp for FN sine bærekraftsmål, at et mål ikke skal fremmes på bekostning av et annet. For at utvikling skal kunne sies å være bærekraftig, skal målene sees i en sammenheng og balanseres mot hverandre.

Når kommunenes avgjørelser går på tvers av nasjonal politikk, har Statsforvalteren ikke bare en rett, men en plikt, til å gripe inn.

Nytt krav fra Fylkestinget i Nordland

Fylkestinget i Nordland har nå bedt om klare rammebetingelser for denne typen anlegg. Deres uttalelse lyder: *Langs norskekysten dukker det stadig opp nye initiativ for fiskeoppdrett på land. Denne utviklingen gir både fordeler og nye utfordringer. Landbasert oppdrett kan bidra til å løse eller redusere utfordringer knyttet til rømming, lus og partikulære utslipp. Gjenbruk av fiskeslam kan gi bedre ressursutnyttelse og ringvirkninger for relaterte næringer. Nye utfordringer er gjerne knyttet til arealbehov og konflikter med eksisterende næringer, naturmangfold eller andre interesser. Avhengig av beliggenhet kan tilkobling til infrastruktur, som tilgang til elektrisk kraft, være krevende. Det samme gjelder muligheten for tilbakeføring av areal når driften opphører.*

I regjeringens havbruksstrategi, som ble lansert i sommer, er man oppmerksom på de nye problemstillingene landbasert oppdrett fører med seg. Under pkt. 8.3 Havbruk på land står følgende:

Problemstillingene som er beskrevet over viser at det er behov for en helhetlig gjennomgang av rammebetingelsene for akvakultur på land med hensyn til blant annet tillatelser i sjø, fiskehelse og smitteveier (biosikkerhet), miljø og arealbruk i strandsonen. En slik helhetlig gjennomgang vil kunne dempe konfliktnivået langs kysten, gi næringslivet økt forutsigbarhet og gjøre fylkeskommunenes konsesjonsbehandling mer enhetlig.

Nordland fylkesting ber derfor om at det igangsettes et arbeid med sikte på å få på plass et helhetlig, nasjonalt rammeverk for en bærekraftig og fremtidsrettet utvikling innen landbasert oppdrett.

---

² <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

I 2016 kom det en forskriftsendring (laksetildelingsforskriften) som ga landbasert oppdrett mulighet til å søke om løpende og vederlagsfrie tillatelser til oppdrett. Landbasert oppdrett forutsetter et privat areal, men det er ingen krav til at dette arealet skal være på et eksisterende industriområde eller krav til samlokalisering. Intensjonen var neppe å erstatte miljøproblemer tilknyttet oppdrett (med et for ensidig fokus på lakselus) med nye store og negative miljøpåvirkninger.

I forarbeidene til forskriften skriver man: *Vesentlige grunnlagsinvesteringer peker i retning av færre og større enheter framfor mange små, og i samme retning peker krav til infrastruktur samt forhold relatert til eierrettigheter og andre bruks- og verneinteresser i strandsonen.* Med andre ord så man ikke for seg en utbygging som tilsidesetter grunnleggende vern av strandsone og overordnet arealpolitikk. Dersom man samtidig har intensjon om en sirkulær økonomi, der energibruk tas ned og man kan gjenbruke avfallsstoffene titusener av oppdrettsfisk skaper, er vi på sporet. Anleggene må legges til sentrale strøk avsatt til industri og med riktig infrastruktur.

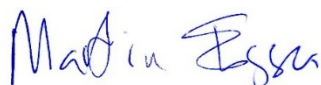
Alternativ plassering

Gigante Salmon AS har avvist anmodning om å etablere seg på regulert industriområde på fastlandet begrunnet med nærhet til andre oppdrettsanlegg. Vi ber om at Statsforvalteren ser nærmere på om dette argumentet holder. Vi viser til at Gaia Salmon kan produsere 7.200 tonn laks årlig på land på Galtneset i Træna, til tross for nærhet til andre anlegg. Konklusjonen er at etableringen av akvakulturanlegget på Galtneset ikke vil innebære uakseptabel risiko for spredning av smitte, herunder smitte inn til akvakulturanlegget og dets omkringliggende miljø, jf. etableringsforskriften § 7, skrev Mattilsynets hovedkontor i en klagebehandling i 2019.

Til slutt vil vi bemerke at arbeidet med et landbasert oppdrettsanlegg på Lille Indre Rosøya er godt i gang. Her har det vært søkt om ulike endringer underveis, nå sist en større utfylling i havet. Gigante Salmon søker om å fylle 250.000 m³ steinmasser i sjøen, massene tas ut fra Lille Indre Rosøy.³

Til slutt bemerker vi at Naturvernforbundet har sendt brev med bekymringsmelding om landbasert oppdrett til fiskeri- og kystministeren og klima- og miljøministeren⁴.

For BirdLife Norge

Martin Eggen,
Naturvernrådgiver

KOPI: Nordland fylkeskommune, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Meløy kommune, Gildeskål kommune

³ <https://ilaks.no/gigante-salmon-soker-om-a-fylle-250-000-kubikk-steinmasser-i-sjoen/>

⁴ <https://naturvernforbundet.no/horinger/fiske-og-marint-miljo/bekymringsmelding-om-naturinngrep-ved-landbasert-oppdrett-article42630-1044.html>